

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.01.2014, sen. zn. 29 NSČR 88/2013, ECLI:CZ:NS:2014:29.NSČR.88.2013.1

Číslo: 46/2014

Právní věta: Dlužník, který svým jednáním věřitele omezí ve volbě způsobu oddlužení, podáním návrhu na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.01.2014

Spisová značka: 29 NSCR 88/2013

Číslo rozhodnutí: 46

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Oddlužení, Způsob řešení úpadku

Předpisy: § 395 odst. 1 IZ
§ 405 IZ ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 24. 1. 2013 neschválil oddlužení dlužnice (bod I. výroku) a prohlásil konkurs na majetek dlužnice, s tím, že bude projednáván jako konkurs nepatrný (body II. a III. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že:

- 1) Usnesením ze dne 11. 10. 2012 vyhověl návrhu dlužnice, podanému dne 18. 9. 2012, rozhodl o úpadku dlužnice a povolil řešení úpadku oddlužením.*
- 2) Podle zjištění insolvenčního správce dlužnice převedla bezúplatně na osobu blízkou (dceru R. H.) darovacími smlouvami ze dne 27. 6. 2012 nemovitosti, a to bytovou jednotku č. 591/3 na pozemku p. č. st. 1013 se spoluvlastnickým podílem 227/4699 na společných částech budovy a na pozemku p. č. st. 1013 v katastrálním území N., obec O. (dále jen „bytová jednotka“) a ideální polovinu rekreační chaty č. e. 61 na pozemku p. č. 920 a ideální polovinu pozemků p. č. 920 a p. č. 921 v katastrálním území H. V., obec H. (dále jen „rekreační chata“).*
- 3) Jen hodnota bytové jednotky (1 100 000 Kč) je vyšší než celková výše pohledávek věřitelů dlužnice.*

Na tomto základě insolvenční soud – cituje ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) a § 405 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že z toho, že se dlužnice zbavila veškerého hmotného majetku, který by bylo možno použít pro uspokojení věřitelů, a poté podala návrh na oddlužení a navrhovala splátkový kalendář, lze důvodně předpokládat, že tímto jednáním sledovala nepoctivý záměr; proto oddlužení dlužnice neschválil a rozhodl o způsobu řešení úpadku dlužnice konkursem.

V r c h n í s o u d v Olomouci k odvolání dlužnice usnesením ze dne 25. 4. 2013 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud přisvědčil závěru insolvenčního soudu o nepoctivém záměru dlužnice, který sledovala podaným návrhem na povolení oddlužení. Zdůraznil, že k převodu bytové jednotky a spoluvlastnického podílu k rekreační chatě, jediného hodnotného majetku dlužnice (dlužnici zbyl pouze spoluvlastnický podíl ve výši 1/34 k parcele č. 935/1 o výměře 1134 m², se způsobem využití ostatní komunikace, nacházející se v katastrálním území H. V., obec H. /dále jen „pozemek“/), došlo v době, kdy, jak dlužnice sama uvedla v návrhu, nehradila závazky vůči dvanácti věřitelům, které představovaly podstatnou část jejich závazků, přitom vůči pěti z nich nehradila závazky již déle než tři měsíce po lhůtě splatnosti. Takto se dlužnice zbavila bez odpovídající protihodnoty majetku, jehož cena minimálně dvojnásobně přesahovala rozsah jejich závazků (tržní cenu bytové jednotky insolvenční správce odhadl na 1 100 000 Kč, zjištěné závazky dlužnice dle přezkumných listů činí 499 546,37 Kč). Nedošlo-li by k těmto převodům, měli by věřitelé dlužnice možnost vybrat si, zda budou prosazovat oddlužení plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. V případě způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty by byli nezajištěni věřitelé nepochybně uspokojeni ve stoprocentní míře, tedy více než v poměru 86 %, který dlužnice nabízí při oddlužení splátkovým kalendářem. Navíc by věřitelé mohli být uspokojeni rychleji než v průběhu pěti let trvání oddlužení splátkovým kalendářem.

K námitkám dlužnice odvolací soud uvedl, že není rozhodující pohnutka převodu (dlužnicí uváděná obava, že by „neměla s dcerou kam jít“). Byla-li dlužnice vedena snahou zajistit bydlení ve vlastním bytě své rodině, je tato motivace lidsky pochopitelná, ovšem na závěru, že tímto převodem dlužnice své věřitele poškodila, nemůže nic změnit.

Odvolací soud uzavřel, že dlužnice se zbavila svého jediného hodnotného majetku bez odpovídající protihodnoty v době, kdy již byla v úpadku pro platební neschopnost (§ 3 odst. 1, odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona) a kdy nehradila většinu svých závazků, aniž by byla schopna ze svého příjmu uspokojit plně své věřitele. Z těchto okolností nelze dovodit nic jiného, než že dlužnice převodem sledovala to, aby se vyhnula uspokojení pohledávek věřitelů ze svého majetku, z něhož mohly být plně uspokojeny.

Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, když má za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena, a to zda „pouhá samotná skutečnost, dosud pravomocně nezjištěný, neúčinný právní úkon dlužníka při jinak splněných podmínkách pro schválení oddlužení představuje nepoctivý záměr dlužníka“. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy tvrdí dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil.

Konkrétně dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že úsudek o tom, zda došlo ke zkrácení věřitelů, není možné učinit jen na podkladě toho, že převedené nemovitosti měly mít hodnotu umožňující plně uspokojení přihlášených věřitelů v kratší době než při splátkovém kalendáři a že mělo jít o neúčinný právní úkon. Podle jejího názoru není nikterak vyloučeno, že i v případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře by mohlo dojít k úplnému uspokojení věřitelů, a to i v kratší době než pět let.

Dovolatelka tvrdí, že v jejím jednání není možno vysledovat snahu jakkoliv poškodit věřitele; bylo vedeno pouze snahou zajistit sobě a své rodině střechu nad hlavou. Neuvědomila si, že by se dopouštěla čehokoliv, co by mohlo její věřitele poškodit, když počítala s tím, že budou uspokojeni z jejich příjmů ve formě splátkového kalendáře. Poukazuje i na to, že je nadále spoluvlastnicí pozemku, což má svědčit o tom, že se nechtěla zbavit veškerého svého majetku. Jinak by i podíl na pozemku převedla na dceru.

Závěrem dovolatelka vyjadřuje názor, že nic nebránilo tomu, aby bylo rozhodnuto o schválení oddlužení s tím, že by se v rámci oddlužení mohl insolvenční správce domáhat formou odpůřčí žaloby případné neúčinnosti darování nemovitostí.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení (25. 4. 2013) je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 7. 2013 (tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona se pro insolvenční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Napadené usnesení je rozhodnutím, kterým se odvolací řízení končí. Rozhodnutí spočívá na výkladu ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, které z pohledu otázek dovoláním předestřených dosud nebylo dovolacím soudem beze zbytku vyloženo. Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením.

Z ustanovení § 395 odst. 1 insolvenčního zákona se dále podává, že insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.

Ustanovení § 405 insolvenčního zákona pak určuje, že insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení; v případě uvedeném v § 402 odst. 5 tak rozhodne namísto rozhodnutí o způsobu oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem (odstavec 2). Rozhodnutí, jímž oddlužení neschválí, doručí insolvenční soud zvláště dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze dlužník (odstavec 3).

Již v usnesení ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. [29 NSČR 6/2008](#), uveřejněném pod číslem 61/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 61/2011“) (usnesení je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu), Nejvyšší soud vyložil, že institut oddlužení v českém úpadkovém právu je - prostřednictvím příslušných ustanovení insolvenčního zákona - koncipován pro osobu, jež o tento způsob řešení svého úpadku může žádat a již insolvenční zákon (zjednodušeně) označuje (v § 389 odst. 1 insolvenčního zákona) jako „dlužníka, který není podnikatelem“. Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přízná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona), čímž se tato část dlužníkových závazků ocitne ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace.

K tomu lze doplnit, že insolvenční zákon vychází z koncepce, podle níž dlužník, který splňuje stanovené předpoklady (§ 389, § 395 insolvenčního zákona), prosadí oddlužení bez ohledu na to, zda s tím jeho věřitelé souhlasí (srov. § 148 odst. 3 a § 149 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Z ustanovení § 402 odst. 3 insolvenčního zákona pak vyplývá, že v rukou věřitelů je až rozhodnutí o způsobu oddlužení, tedy volba, který ze zákonem předvídaných způsobů oddlužení bude uplatněn. To, zda dlužník upřednostňuje oddlužení plněním splátkového kalendáře před oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, není podstatné (k tomu srov. důvody usnesení ze dne 22. 5. 2013, sen. zn. 29 NSČR 35/2013).

Je tedy zřejmé, že může-li dlužník za splnění stanovených podmínek prosadit oddlužení jako způsob

řešení úpadku i proti vůli věřitelů, je nutno striktně trvat na tom, aby věřitele nijak neomezil ve volbě způsobu oddlužení, tedy zda bude provedeno zpeněžením majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře. Pouze ten dlužník, který nečiní kroky k tomu, aby tuto volbu věřitelům ztížil, omezil či znemožnil, je při podání návrhu na oddlužení veden poctivým záměrem.

V takto ustaveném rámci Nejvyšší soud uvádí, že na základě skutkových reálií této věci je nepochybné, že dlužnice svým jednáním věřitelům možnost volby způsobu oddlužení (která by reálně existovala, kdyby dlužnice neuzavřela sporné darovací smlouvy) fakticky odepřela.

Je tomu tak proto, že dlužnice v době bezprostředně předcházející podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, kdy (podle nezpochybněných závěrů odvolacího soudu) již byla v úpadku pro platební neschopnost, avšak ještě disponovala nemovitým majetkem (bytovou jednotkou a spoluvlastnickým podílem k rekreační chatě) v hodnotě převyšující výši jejích závazků, tento majetek bezplatně převedla na svou dceru (čímž se zbavila veškerého svého hodnotnějšího majetku). Za tohoto stavu věřitelé v probíhajícím insolvenčním řízení prakticky nemají na výběr, pro který ze způsobů oddlužení se rozhodnout. Zpeněžením zbylého majetku dlužnice by nebyl dosažen výtěžek zpeněžení v rozsahu vyžadovaném ustanovením § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona. Zbývá tak jen plnění splátkového kalendáře, které by však trvalo pět let a v němž by věřitelé pravděpodobně nedosáhli plného uspokojení svých pohledávek (předpoklad uspokojení věřitelů při této formě oddlužení činil 86 %). Tvrzení dovolatelky, že i v případě tohoto způsobu oddlužení „není nikterak vyloučeno“ plné uspokojení věřitelů (a to i v době kratší než pět let), není ničím podloženo.

Vytýká-li dovolatelka odvolacímu soudu, že nelze předjímat, že její jednání je neúčinným úkonem, pak rozhodnutí odvolacího soudu chybně interpretuje. Odvolací soud nehodnotil jednání dovolatelky z hlediska ustanovení § 235 a násl. insolvenčního zákona, k čemuž Nejvyšší soud dodává, že zcela správně. Jak plyne z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#), uveřejněného pod číslem 14/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou a závěr, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr, je závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení, když k úsudku ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona mohou vést různá jednání dlužníka. Není tedy nutné, aby jednání, z něhož soud dovozuje, že dlužník podáním návrhu na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr, bylo zároveň neúčinným právním úkonem ve smyslu § 235 insolvenčního zákona.

Konečně, tvrdí-li dovolatelka, že si neuvědomila, že by se dopouštěla čehokoliv, co by mohlo její věřitele poškodit, když počítala s tím, že budou uspokojeni z jejích příjmů ve formě splátkového kalendáře, sama tím ve skutečnosti přiznává, že byla vedena snahou znemožnit věřitelům, aby své pohledávky uspokojili z převáděného majetku.

K řečenému lze doplnit, že přestože dlužnici muselo být nejpozději z rozhodnutí insolvenčního soudu zřejmé, že z jejího jednání je dovozována nepoctivost jejích úmyslů, nepostarala se o to, aby byl ušlý majetek navrácen do majetkové podstaty (k tomu srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 32/2011](#), uveřejněného pod číslem 112/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolatelce se tak nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci odvolacím soudem. Nejvyšší soud proto zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.